

Ο ΠΑΠΠΑΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΑΞΙΑΚΗΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΝ

«**Ἡ σοφία τῶν λαῶν καὶ τῶν αἰώνων εἶνε ἄνωτέρα πάσης ἀτομικῆς σοφίας καὶ τῶν μεγκλυτέρων ἀκόμη σοφῶν.**»

Εἰς τοὺς λαογραφικοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους διαφυλάττει ἀκόμη ἡ Νῆσος, ἀσφαλῶς πρυτανεύουσιν αἱ παροιμίαι καὶ λοιπαὶ παροιμιώδεις φράσεις εἰς τὰς ὁποίας ἐξέχουσιν κατέχουσι θέσιν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ — ἐν γένει — παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις, τὰς ὁποίας συναντᾷ τις καθημερινῶς εἰς τὰς συνομιλίας, εἰλημμένας ἐκ τῶν εὐαγγελίων καὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων. Ἐκ τούτων πάλιν ἐξαιρετικὰ διακρίνονται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν ἱερέα, τὸν ὁποῖον ἀνεκαθεν ἐξαιρετικῶς ἐτίμα καὶ ἐσέβητο ὁ Ναξιακὸς λαός. Διασκορπισμένος εἰς 36 — περίπου χωρία, κόμας καὶ μικροτέρους συνοικισμοὺς ἔχει τὸν ἱερέα του καὶ ἐκ τοῦ ἀνθοῦντος ἄλλοτε θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φιλακολούθου αὐτοῦ ροπῆς ἀπεστήθισε ρητὰς παροιμίας καὶ ἐκφράσεις ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐπολιτογράφησεν αὐτὰς εἰς τὰς καθημερινὰς του ὁμιλίας, αἵτινες περισώζονται μέχρι σήμερον. Ὁ σεβασμὸς τοῦ Λαοῦ πρὸς τὸν ἱερέα ἀπεδεικνύετο διὰ τῶν χαιρετισμῶν συνοδευομένων μὲ χειροφιλήματα καὶ μετάνοιες ἀκόμη παλαιότερον, περιορισθεῖσας ἤδη μόνον εἰς λόγους, «**Μετάνοια Καλησπέρα**» «**τὴν Εὐχὴ σου Παππᾶ μου**» κ λ π.

Παρὰ ταῦτα ὁμοῦς ὁ Λαὸς ἀκολουθεῖ, ὡς φαίνεται καὶ ἐφαρμόζων τὴν κοινὴν αὐτοῦ παροιμίαν «**Ὅλοι πετροβολοῦνε τοῖ**

καρυδιᾶς, τὸ ἄσφεντάμοι κανεῖς» περιέλουσε τὸν ἱερέαν μὲ ἐκφράσεις καὶ καρακτηρισμοὺς, θίγοντας κυρίως τὴν φιλοχρηματίαν αὐτοῦ, διακρίνουσαν τῷ ὄντι τὸ ἱερατεῖον, σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως, — μὴ ὀρθωδῆσαι καὶ μὲ τραγούδια καὶ μὲ ἐμμέτρους καὶ καυστικὰς παροιμίας, νὰ ἐλέγξῃ τὰς πράξεις τοῦ ἱερέως καὶ ἰδίᾳ τὴν φιλοχρηματίαν αὐτοῦ.

Αἱ γνωσταὶ ἐν Νάξῳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀπειράνθῳ — κυκλοφοροῦσαι παροιμίαι καὶ παραφράσεις περὶ τὸν ἱερέα εἶνε αἱ ἑξῆς.

1. Ἀλλονοῦ παππᾶ Βαγγέλι... (ο),
Λέγεται εἰς τὸν ἀναμιγνυόμενον εἰς ζητήματα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει ἀρμοδιότητα.

2. Ἄν ἦσαι καὶ Παππᾶς
Μὲ τὴν ἀράδα σου θὰ πᾶς.

Διὰ τὸν ἀλόγως ἐπιζητοῦντα προτιμήσεις καὶ προνόμια.

3. Ὁ ἐνορίτης — Αὐτὸς εἶνε θρησκῶς. Ὁ ἱερεὺς — θὰ τὸ πῆ ὁ δίσκος.
Θέλει νὰ παραστήσῃ τὸ ἱερατεῖον ὡς ἀποδίδον μεγάλην σημασίαν — ὅσῃ δὲν ἔπρεπε — εἰς τὸ χρῆμα. —

4. Ἄφ', οὗ δὲν σὲ θέλει τὸ χωριό,
τὶ γυρεύεις τοῦ Παππᾶ τὸ σπίτι. —

Εἰς τὴν περίπτωσιν ποῦ ἐχάθη ἡ ὑπόθεσις καὶ ἐπιμένομεν εἰς ἀνωφελεῖς λεπτομερείας

5. Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ,
θάψετε τὸν Λαϊκό.

Νὰ προτιμῶμεν ὅ,τι μᾶς δίδει περισσό-
τερα δικαιώματα, — Τὸ εἶπεν ἡ Παππα-
διὰ ὅταν τὴν ἠρώτησαν πῶς θέλει νὰ γεί-
νη ἢ ταφῆ τοῦ συζύγου της, ὡς ἱερέως;
ἢ ὡς Λαϊκοῦ; ὁπότε θὰ εἶχε τὸ δικαίω-
μα νὰ νυμφευθῆ ἔκ νέου. —

6.— Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ πάρτε
κι' ἓνα γάτο. —

Ὁ ἱερεὺς πρὸς τοὺς ποιμένας μετὰ τὸν
ἀγιασμόν του πρὸς καταστροφὴν τῶν πο-
τικῶν ποῦ τοὺς ἔτρωγαν τὸ τυρί. —

7. Εἶδα γὼ γέρω Παππᾶ, Κι' ἔθα-
βε μωρὰ παιδιὰ.

Ὁ Χάρος δὲν ἐξετάζει οὔτε ἡλικίαν,
οὔτε τίποτε. —

8. Εἶδα καὶ παραεῖδα. γύφτο Πα-
ππᾶ δὲν εἶδα.

Ὅταν ἐλέγχεται ἀναληφθὲν ἀξίωμα ὅλως
ἀναξίως. —

9. Ἐλάτε διαόλοι νὰ πάρετε τὸν
Παππᾶ.

Ὁ βαρκάρης σ'τὰ παιδιὰ του ἀπὸ τὸ
βαπόρι νὰ φέρουν τὴ βάρκα νὰ πάρουν
τὸν καθυστερημένο Παππᾶ.

10. Ἡ Νύχτα, Πισκοπο γεννᾷ κι'
ἡ Αὐγὴ Μητροπολίτη. —

Εἰς ἐνδειξιν τῆς ἠρέμου καὶ νηφαλίου
σκέψεως κατὰ τὰς νύκτας, ἀλλὰ καὶ τῆς
αἰφνηδιαστικῆς μεταβολῆς τῶν πραγμάτων.

11. Ἡ Παππᾶς παππᾶς ἡ Ζευγᾶς
ζευγᾶς

Εἰς ἔλεγχον τῆς πολυπραγμοσύνης καὶ
ὕπερ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων. —

12. Καὶ παππᾶς ἐγίνης Κώστα; ἔτσι
τὸ'φερ' ἢ κατάρρα.

Ὅταν ἀναλαμβάνωμεν ἐξ ἀνάγκης καὶ
τὴν χειροτέραν καὶ ἀναπάντεχον ἐργασίαν

13. Κακὰ χορεύεις Παπαδιὰ καὶ
φαίνεται ὁ ἀντιζᾶς σου. 1)

Ἐπὶ πάσης παρεκτροπῆς τῶν ἐπιτηδευο-
μένων ἰδίως τὸν ἠθικὸν καὶ ἐνάρετον.

14. Κατὰ ποῦ χτυπᾷ ἡ φλάσκα
οὔτε ἐφέτο Λαμπρῆ, οὔτε τοῦ χρόνου
Πάσκα. —

Λέγεται εἰς ὑποθέσεις ποῦ δὲν πρόκειται
νὰ πάρουν τέλος. Ἱστορικόν.

Ὁ ἀμαθὴς καὶ ἀξεστος Παππᾶς, διὰ νὰ
γνωρίζῃ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἔθεσεν
ἐντὸς φλασκίου τόσα κουκιά ὅσαι ἡμέραι
τὸν ἐχώριζον ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα
καὶ ἔτρωγε κάθε πρωτὶ ἀπὸ ἓνα κουκί. Ἡ
ἀγαθὴ Παπαδιὰ νομίσασα ὅτι τὰ κουκιά
ἀρέσουν τοῦ Παππᾶ καὶ διὰ νὰ τὸν εὐχα-
ριστήσῃ, ἔρριψε σ' τὸ φλασκί πολλὰ κου-
κιά καὶ ὅσο κουνοῦσε τὸ φλασκί ὁ Παπ-
πᾶς νὰ ἰδῆ ἂν πλησιαῖν τὸ Πάσχα καὶ εἶ-
δεν ὅτι τὰ κουκιά δὲν τελείωναν ἀπηλπισ-
μένος ἀνέκραξε « Κατὰ ποῦ χτυπᾷ ἡ φλάσ-
κα οὔτε φέτος Λαμπρῆ, οὔτε τοῦ χρόνου
Πάσχα»

15. Παππᾶ γαδοῦρι Παππᾶ χωράφι.
Κι' ἂν ἦσαι καὶ Παππᾶς Μὲ τὴν
ἀράδα σου θὰ πᾶς.

Ὅταν ἀδικαιολογήτως ζητεῖται προτί-
μησις. —

16. Λωλὸς Παππᾶς σ' ἐβάφτισε. —
Παροιμιώδης φράσις διὰ τὸν προφανῶς
παραλογιζόμενον.

17. Μᾶς παίζει τὸν Παππᾶ.
Ἐπίσης π.φρ. διὰ τὸν ἐπιχειροῦντα νὰ
μᾶς ἐμπαίξῃ καὶ μᾶς ἐξαπατᾷ. Ἐλήφθη
ἐκ τῆς χαρτοπαιξίας.

18. Νὰ γλεντᾷ ἡ Παπαδιὰ Νὰ πλε-
ρώνῃ τὸ χωριό.

Ἐπὶ ἐγωϊστικῶν καὶ παραλόγων ἀξιώ-
σεων πρὸς βλάβην ἄλλων.

19. Οὔτε σὺ Παππᾶς σ'τὰ Φῶτα,
Οὔτε γὼ σ'τὸν Ἁγιασμό.

Λέγεται μὲ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω σημασί-
αν καὶ εἰς ὁμοίας σχεδὸν περιπτώσεις.

20. Νὰ μὴν τὸ' πῆς μηδὲ τοῦ παπ-
πᾶ.

Ἐπὶ ἀπροόπτου καὶ ἐξαιρετικῆς ἐπιτυ-
χίας. Ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν.

21. Ξέρεις Παππᾶ καὶ σφυρίζεις;

1. Ἡ γάμπα.

— Όχι.

— Σφυρίξανε τῆς Παπαδιᾶς
φ σ σ ς σ σ σ σ.

Λέγεται ὡς χαριεντολόγημα ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σημασίαν ὅτι πρέπει νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς πράξεις μας εἰς τὴν ἀνάγκην—

22. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ κατάρτα ἀμαρτωλοῦ Παππᾶ.

Ὡς φαίνεται διὰ τὰς σχέσεις του καὶ μετὰ τὸν διάβολον ὁ ὁποῖος θὰ συνεργήσῃ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ κατάρα,

53. Ὁ Παππᾶς ἐφουμερεύει, Κι' ὁ Θεὸς τοῦ μα(γ)ερεύει.

Ὅταν προσέρχεται ἀπροόπτως γεγονός μὴ ἀναμενόμενον μετὰ ἐξαιρετικὴν ὠφέλειαν. Συγγενὲς

Ὁ Καλό(γ)ερος κοιμᾶται, Κι' ὁ Θεὸς τοῦ μα(γ)ερεύει.

24. Ὁ Παππᾶς ὁ γούμενος, Μετὰ τὴν ἀγιαστοῦρα του, Καὶ μετὰ τὴ μαγκουβρά του.

Πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Καλλικαντζάρων— Ψάλλεται ἀπὸ τὰ παιδιά τὰ Χριστούγεννα.

25. Ὁ Παππᾶς πέρνει, Δὲν δίνει.

Τοῦ φώνοξα; Δός μου Παππᾶ τὸ χέρι σου; Δὲν μοῦ τὸ δίνε. Φταίω, γὰρ ποῦ πνίγηκε; Βέβαια ποῦ φταῖς.

Γιατί;

Γιατί δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ λές «Δός μου Παππᾶ τὸ χέρι σου!» ἀλλὰ «Πάρε Παππᾶ τὸ χέρι μου!» γιατί ὁ Παππᾶς πέρνει μὰ ποτὲ δὲν δίνει.

26. Ὁ Παππᾶς ποῦ κόβει τὴν μερίδα ξέρει τί λέει!

Ὁ εἰδικευμένος δὲν θέλει παραγγελίας καὶ παροτρύνσεις γιατί ξέρει τὴ δουλειά του.

27. Ὅπου τεμπέλης καὶ φαγάς Ἡ Παππᾶς ἢ μυλωνᾶς.

Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπαγγελμάτων ἀνέκαθεν ἦτο καὶ εἶνε ἕλαφρὰ ἀναπαυτικὴ καὶ προσοδοφόρος.

28. Ὁ, τ' εἶνε γιὰ τὸν Παππᾶ, εἶνε καὶ γιὰ τὴν Παπαδιά.

Ὅτι ἰσχύει δι' ὅλους ἀνεὺ ἐξαιρέσεων ἢ προτιμήσεων.

29. Ὁ Παππᾶς καὶ τὸ ραβδί του Καὶ ἐμμέτρως.

Ἐγὼ νόμιζα πῶς ἦσου, Ὁ Παππᾶς καὶ τὸ ραβδί σου.

Λέγεται δι' ὅσους δὲν ἔχουν οὔτε περιουσίαν ἀλλ' οὔτε καὶ ὑποχρεώσεις καὶ ἐπομένως δὲν χρειάζονται καὶ πολλὰ πράγματα.

30. Παππᾶ γαδοῦρι, Παππᾶ χωράφι.

Ὅπου δὲν ὑπάρχει ζημία προκειμένου περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ζημιώσαντος καὶ ζημιωθέντος. Συγγενὴς παροιμία ἐχύθηκε τὸ λάδι μας μέσα στὴ μαεργιά μας

31. Παππᾶς εἶσαι γιὰ πουλάρι.

Σ' τὸ ἐκκλησάκι τοῦ χωριοῦ εἶχον δέση σ' τὴ καμπάνα κλῆμα ἀντὶ σχοινίου διὰ νὰ τὴν χτυποῦν καὶ τὸ Πουλάρι τρώγοντας τὸ κλῆμα ἔχτυποῦσε τὴ καμπάνα καὶ διερχόμενος ὁ χωρικὸς καὶ βλέπων τὸ πουλάρι νὰ χτυπᾷ τὴν καμπάνα εὐλόγως ἀναφωνεῖ «Παππᾶς εἶσαι γιὰ Πουλάρι;».

32. Παππᾶς παππᾶ καλὸ δὲ θέλει Κεραμεὺς Κεραμεῖ κοτέει, τέκτων τέκτονι.

33. Παππᾶ παιδί, Διαβόλου γγόνι.

Ὅταν τύχη τὸ παιδί

νὰ ἔχη καλοὺς γονεῖς

καὶ αὐτὸ νὰ ἦνε μαρό.

34. Παππατρέχας.

Λέγεται διὰ τὸν ἀναγινώσκοντα καὶ δμιλοῦντα ἐπιτροχάδην καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ ἐννοούμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν παρατρέχοντα εἰς τὰς ὑποθέσεις του.

Ἐξ ὁμωνύμου Προλόγου Ραψωδιῶν Ἰλιάδος Κοραῆ.

35. Ποῦ νὰ σοῦ πῆ ὁ Παππᾶς σ' ταῦτι.

Κατὰρα ἐννοοῦσα νὰ τὸν ψάλλῃ νεκρόν.

36. Τὸ πολὺ «Κύριε ἐλέησον» κι' ὁ Παππᾶς τὸ βαρύνεται

Ἐπὶ ἀκατασχέτου πολυλογίας.

Τὸ πολὺ παρὰ φύσιν—Ἑλλ. ἀρχαιότης.

37. Τὸ ράσσο δὲν κάνει τὸν Παππᾶ.
Λέγεται ὅταν ὁ ἱερεὺς δὲν εἶνε εἰς τὸ ἕφος τοῦ σεβάσιμος καὶ ἐνάρετος, διότι δὲν ἀρκεῖ τὸ ἔνδυμα μόνον νὰ προσδώσῃ εἰς τὸν ἱερέα σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν.

Σ' αὐτὸ τὸν Κόσμο τὸ στραβό, Παππᾶς δὲν ἦταν κι' ἦρθα ἄγῳ; Ἐπὶ διακρίσεως μετριότητος λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ περιβάλλοντος,

Ὁ Παππᾶς ἦτο ἐντελῶς ἀγράμματος, τόσον ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ Παιδιά, τὸ ξέρετε τὸ σημερινὸ Εὐαγγέλιο;

Τὸ ξέρουμε Παππᾶ μου Ἐ! τότε εἶνε περιττὸ νὰ σᾶς τὸ διαβάσω.

Μὲ τὸν καιρὸ τὸ χωριὸ παρεπονέθη σ' τὸν Δεσπότη καὶ ὁ Σεβασμιώτατος μετέβη ἐπὶ τόπου νὰ ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῶν χωρικῶν κατὰ τοῦ ἱερέως διὰ τὴν μὴ ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐσγγελίου.

Ὁ Παππᾶς κατὰ τὴν Λειτουργίαν εἰς τὴν ὁποίαν παρίστατο καὶ ὁ Δεσπότης, ἀνέγνωσε τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ἔζης.

Σ' αὐτὸ τὸν Κόσμο τὸν στραβό, Παππᾶς δὲν ἦταν κι' ἦρθα ἄγῳ

Καὶ μού δώνουνε 300 γρόσσα Πάρε σὺ Δέσποτα, τὰ 150 καὶ μὴ λό(γ)ος ἔξω!

Πολύ ὠραία τὸ λέει τὸ Εὐαγγέλιο ὁ Παππᾶς λέγει ὁ Πανιερώτατος.

39. Τοῦ Παππᾶ τὸ πετραχειλί, Ποταμὸς εἶνε καὶ χύνει.

Θέλει νὰ παραστήσῃ ὅτι οἱ Παππάδες κρδίζουν πολλὰ.

40. Τύφλα Παπαδιά.

Σ' τὰ κεράσματα ὅταν παραγεμίζει τὸ ποτήρι.

41. Φεύγετε νὰ φεύγωμε, Κ' ἔρχετ' ὁ Τουρλόπαππας Μὲ τὴν ἀγιαστοῦρα τοῦ Καὶ μὲ τὴ βρεχτοῦρα τοῦ.

Διὰ τοὺς Καλλικαντζάρους ψαλλόμενον ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Φῶτα.

42. Ἄλλοθ ὁ Παππᾶς κι' ἄλλοθ τὸ ράσσο τοῦ. Ἐπὶ μεγάλῃς ἀταξίας. Ἀπὸ τὰ Τραγούδια τοῦ Παππᾶ.

Παπαδοπούλα τοῦ Παππᾶ, ἀγάπαμε κι' ἐμένα Για θὰ σοῦ κάμω τὸν Παππᾶ χωρὶς μαλλιά καὶ γένεια.

Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ καὶ ὁ Παππᾶς εὐλόγα τὴ γίδα τὴν κλεμμένη, ψήσου γίδα μου ψήσου καὶ ξεροκοκινίσου, Νὰ φέρουνε τὸν κρᾶσο, νὰ σὲ ξεκοκαλιάσω.

Τὸ γνωστὸν ἀνὰ τὸ πανελλήνιον, Παππᾶ Μανώλη, Παππᾶ Μανώλη.

Τὶ τονεθέλεις τὸν παππᾶ Μανώλη; Ἦρθε μιὰ γρηά γρηοῦλα γιὰ νὰ ἔεμολογηθῇ Νὰ σοῦ πῆ τὰ κρίματά της ἴσως καὶ συχωρεθῇ, Πέστης νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ κελλί μου, Τὸ βδέλυγμα τῆς ψυχῆς μου καὶ τοῦ σώματός μου, κ.τ.λ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Φέρτε προσφορὲς νὰ τρῶμε.